

ΓΡΑΜΜΑΤΑ & ΤΕΧΝΕΣ

Πότε πρωτοείδες την Γκουέρνικα;

Την αυθεντική Γκουέρνικα δεν την έχω δει ποτέ.

Αλλά το έργο το πρωτοείδα δευτεροπότης στη Σχολή Καλών Τεχνών, τότε που γίνονταν οι απαντές διαδιλώσεις της ΕΔΑ μεταξύ των δύο δολοφονιών του Λαζαράκη το 1963 και του Πέτρουλα το 1965. Μια μέρα πάγιμε στο ατελές του ζωγράφου Γιώργου Βακιρτζή με μια φωτογραφία της Γκουέρνικα και τη ζωγραφίστη μπροστά μας σε τεράστιο μέγεθος, διέτασε ντάν, για να την κρατήσουμε πανό για τη διαδήλωση. Σ' αυτή τη φωτογραφία, στη σκολή, πρωτοείδα την Γκουέρνικα. Τότε δεν συνειδηποτήσαμε πάνω μου η σημασιοποίηση στη ζωγραφική, είχα και ήταν έιδος άρνησης. Παρ' όλο που την έβλεπα σε αγθρώπους που λάτρευαν, στον δάσκαλό μου τον Μόραλη, στα χαρακτικά της Κατράκη, στη γλυπτική του Κλουβάτου, ένωνα θά διέπει να αναζητήσω και αλλού τα εργαλεία μου. Τότε ήμουν πολύ κοντά σε ανακαλύψεις γύρω από τον νεορεαλισμό και τη σκέση του με την κοινωνική πραγματικότητα που ήταν έντονα πολιτικοποιημένη. Από το δολοφονία της Πέτρουλα και μετά εντατικοποιήθηκε η αναζητηση γύρω από τον νεορεαλισμό, φτιάχθηκε την ομάδα «Νέοι Έλληνες ρεαλιστές» το 1968. Ουσιαστικά πρωτανακαλύπτω πήρε την Γκουέρνικα μετά και τη σπουδή μου στο Λονδίνο.

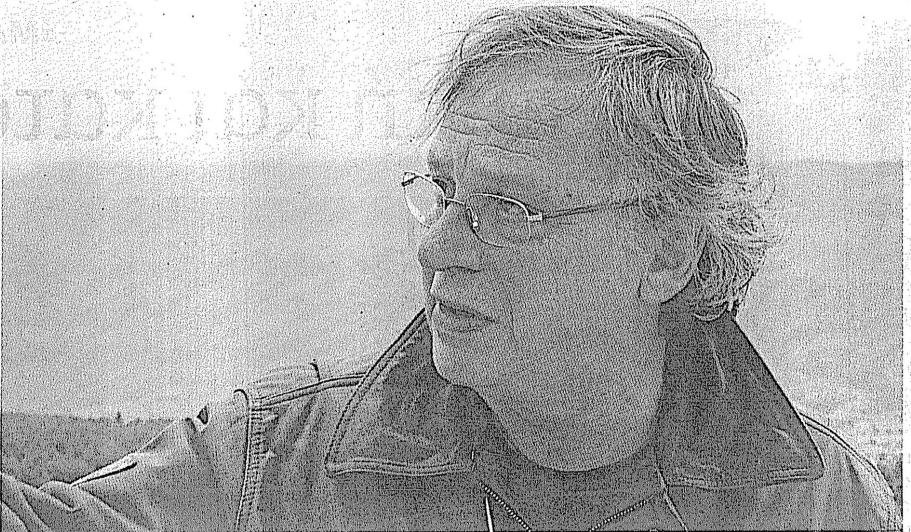
Τι ήταν αυτό που σε έφερε να συνέλεσες ξανά με την Γκουέρνικα σπύρα;

Το ίδιο το θέμα. Τα πάθη των ανθρώπων στη χώρα μου, αυτά τα τελευταία χρόνια, και ταυτόχρονα η προσπάθεια να υλοποιήσω κι εγώ στη δουλειά μου αυτό το θράσος της παιδικής ματιάς. Αν δείτε την έκθεση ενώ σε με μια πρώτη ματιά έχει ένα ενιαίο ύφος, τα έργα της είναι πολύ διαφορετικά μεταξύ τους.

Η Γκουέρνικα είναι η εικόνα της τραγούδισα. Και συνομίλια της με τη σπουδεία εικόνα της παρακμής πάντα μεγάλη δυσκολία. Αλλά το τόλμασα. Μπροστά έβαλα εικόνες της αδιαφορίας, της λαγνείας, της ψυχαρισμού, της απουσίας ελπίδας και τα στοιχεία που απειλούν την ιστορική μνήμη που αποτελεί η Γκουέρνικα. Η μόνη φωτεινή εικόνα είναι ο φωτάρος δεξιά με το τατουάζ του Πικάσο στο μπράσο του, που θα συνεχίσει το έργο, έχω από αυτό.

Αυτή η έκθεση δεν ροιάζει με προγόνωμενές σου. Είναι μια νέα αρχή;

Ναι, είναι. Το ιδιαίτερο αυτής της ενότητας είναι ότι αποτελείται από ζωγραφική και κινηματογράφο. Και στα δύο υπάρχει μια κοινή γλώσσα. Αυτή η γλώσσα αποτελείται από στοιχεία φαινομενικά διαφορετικά, που δύνανται με μια εσωτερική σκέση.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗΣ:

Η τέχνη είναι αφεντικό του εαυτού της

«Σ' αυτή την έκθεση αφηγούμαι ότι μου τη ζωή και αυτό που προσπαθώ σε όλη μου τη ζωή είναι να συνέδεω τις μικρές και ασήμαντες στιγμές με τη μεγάλη Ιστορία» λέει ο Κυριάκος Κατζουράκης για την έκθεση του Αναφορά στη Γκουέρνικα που παρουσιάζει το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπεζας στο Μέγαρο Ευνάρδου. Με όλα τα μέσα που διαθέτει, ζωγραφική, σινεμά, γράψιμο, αυτή τη φορά ο γνωστός ζωγράφος αναμετράται με τη φόρμα ενός «συνοπλικού έργου», με την «αφήγηση στοιχείων που κινούνται παράλληλα στη ζωή και την τέχνη

μου». Καθηλιτέκνης που τάραζε τα εικαστικά νερά διαν πρωτοεμφάνιστη, ένας στοχαστής της τέχνης και της κοινωνίας, ο Κυριάκος Κατζουράκης παραμένει βαθιά πολιτικός καθηλιτέκνης ωστόσο δεν δέχεται τη στράτευση της τέχνης. «Δεν υπάρχει τέχνη που υπηρετεί σκοπούς, γιατί η τέχνη είναι αφεντικό του εαυτού της» λέει, ενώ δεν αντιπαρέχεται τα σπρεία και τα τέρατα της εποχής μας. «Φασισμός, ναζισμός. Μάλλον ξεκάμπιμε την ιστορικότητά τους και προσπαθούμε με πολιά εργαλεία να πολεμήσουμε καινούριο εκθρός επισημαίνει.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΥ ΚΡΗΜΝΙΩΤΗ

Στην τανία, το θέμα των μεταλλαγμένων σπόρων, για παράδειγμα, συνδέεται με τον κοινωνικό βυθό που κατοικούν οι πρώτες της τανίας και παράλληλα μικρές κοινότητες που αρχίζουν να ανθίζουν. Στην έκθεση, αντίστοιχα, ένας κυβιστικός πίνακας μιας σκηνής βίας συνυπάρχει με ένα παιδικό μπροστά σε μια γρήγορη κρατήση έναν πίνακα νεκρής φύσης. Το καινούργιο στοιχείο που διαπινέει αυτήν την ενότητα είναι η αφήγηση στοιχείων που κινούνται παράλληλα στη ζωή και την τέχνη μου.

Τι θέλεσες να αφηγηθείς για τη ζωή και την τέχνη σου σ' αυτή την έκθεση;

Σ' αυτή την έκθεση αφηγούμαι όλη μου τη ζωή. Και αυτό που προσπαθώ σε όλη μου τη ζωή είναι να συνέδεω τις μικρές και ασήμαντες στιγμές με τη μεγάλη Ιστορία.

Ο Πικάσο με την Γκουέρνικα δρίσει, και καθόρισε τη σύγχρονη τέχνη. Η δική σου Αναφορά στη Γκουέρνικα ε-

περιείχε τη σύγχρονη τέχνη. Πώς κατορθώνει ο καλλιτέκνης να αναμετάπται με διά τις μικρές και ασήμαντες στιγμές που είσαι tabula rasa και δεν έρεις τι πρόκειται να συμβεί. Ο σεβασμός αυτών των στηγών είναι ένα δικό μου βασικό εργαλείο. Δηλαδή τις ώρες που νομίζεις ότι δεν έρεις τι θέλεις, ώστε καν αν θέλεις να ζωγραφίσεις, τότε συμβαίνουν δύλια και πρέπει να τους δώσεις χώρο και χρόνο να σχηματιστούν. Η λευκή επιφάνεια είναι ο τρόμος του καλλιτέκνη, γιατί απαιτεί πολλά. Απαιτεί ειλικρινεία ως προς τον εσωτερικό εαυτό, απαιτεί ικανότητες σκοινούτηπη, περιφρόνηση του δομημένου κόσμου, ευθυβολία που οδηγεί σε οικονομία μέσων, αλογόκριτη νοσταλγία, ισορροπία μέσα στη μοναξία, κατανόηση της επιστημονικής ερμηνείας αλλά και των κοινωνικών δεδομένων, ταξίδι στον χρόνο. Το θέμα, αυτές οι φαινομενικά τρομακτικές για τον καλλιτέκνη στην

μέση, δεν είναι η ανακάλυψη ή η πρωτοτύπη. Γιατί η ανακάλυψη δεν είναι κρυμένη, υπάρχει και αναδύεται την ώρα που φτιάχνεται το έργο.

Πότε ένα έργο υπερβαίνει τις προθέσεις του δημιουργού;

Όταν περιέλθει αντιφατικά στοιχεία με τα τελείων διαφορετική δομή και όγκο, τότε συμβαίνουν καινούργιες συζένευσης στο επίπεδο της φόρμας. Παρόμιον, στο τρίτυπο μου Γκουέρνικα 1 -όπου συντηρήσουν ρεαλιστικά στοιχεία (το γυμνό του κοριτσιού, ο πιμίγυμης φαντάρος, ο σκύλος, τα νοσοκομικά στοιχεία με διάστικα και ναζιστικά τέρατα, έχουν αντικατασταθεί από ωριμά επεκτατικά συμφέροντα, δολοφονόνται εν ψυχρώ παιδάκια και μανάδες, σχολεία, νοσοκομεία, άμαχοι, γιατί η Δύση θέλει να κλέψει ενέργεια. Αυτό είναι φασισμός; Στη Δύση γίνονται λευκά κελιά, Γκουντανάμο, Αμπούγκραμπι, στρατόπεδα συγκέντρωσης. Αυτό είναι ναζισμός;

Και απέναντι στην έκρηκτη των νέων τεχνολογιών;

Εγώ αντιπροτείνω τη ζωγραφική, την ποίηση, τη μουσική, τη χειροποίητη τέχνη. Οι νέες τεχνολογίες είναι πολύτιμες στην ιατρική επιστήμη, στην επιστημονική έρευνα, στη διεύθυνση γραφειοκρατικών θεομών. Το ζήτημα είναι εκτός ελέγχου πλέον, ήδη οι καλλιτέκνης πειραματίζονται με τις νέες τεχνολογίες συνεχώς, ίσως να απολαμβάνουν αυτό που σας είπα προηγουμένως, τη φαινομενική ελευθερία

νε στρατευμένη τέχνη. Μπορεί ν τέχνη να μπει σε όρια στράτευσης;

Θα πω μια σκέψη που σε εξεγερσιακές περιόδους ποτέ δεν θα έλεγα. Δεν υπάρχει τέχνη που υπηρετεί σκοπούς, γιατί η τέχνη είναι αφεντικό του εαυτού της. Αυτή η σκέψη είναι μεν διαφορετική από το «τέχνη για την τέχνη», αλλά είναι στο όριο. Η φαινομενική ελευθερία του Δυτικού καλλιτέκνη έχει κρύψει για τα καλά τις ανατρεπτικές δυνατότητες της τέχνης. Ο καλλιτέκνης συμπέρασε ότι είναι ανεξέλεγκτος και ελεύθερος να περαματίζεται. Όμως δεν είναι έτσι. Όταν πατιά του θεωρηθεί δυσάρεστη, περιθωριοποιείται εντέλειος. Οι μακρίνες στην Αναγέννηση γνώριζαν καλά ότι πάντα ήταν είναι ανυπόκλητοι και ήταν άγραφος κανόνας παραγγελία λα είναι στα μέτρα του καλλιτέκνη διαφορετικά δεν γινόταν. Έτσι εξηγείται η υψηλή ποιότητα των έργων επί τρεις αιώνες, από το κουατροπάτοντα μέχρι τον δέκατο έκτο αιώνα. Ακόμα και στο αντάρτικο οι ζωγράφοι πολεμούσαν και με το όπλο κιαστού σκιτσάριζαν πρόσωπα σαν φωτογράφοι που πάνω στον πόνου, αυτό δεν ήταν στρατευόντας τέχνης τους, αποτύπωση και καταγραφή έκαναν οι ταλαπίωροι.

Πάστ στέκεται ένας δημιουργός από την επανάκαμψη του ναζισμού και των φασισμών στην Ευρώπη και τον κόσμο μας, τόσα χρόνια μετά τη δημιουργία της Γκουέρνικα.

Κατά τη γνώμη μου, από την καταστροφή της Γουνκοσλαβίας το 1999 και μετά χρειάζεται επαναδιάποτηση αυτών των όρων: φασισμός, ναζισμός. Μάλλον ξεχνάμε την ιστορικότητά τους και προσπαθούμε με πολλά εργαλεία να πολεμήσουμε καινούριο επίθετο. Η δύναμη των ΜΜΕ έχει επιβάλει τη χρήση τους, αλλά είναι τόσο φανερά κατευθυνόμενη που επιτίζει ότι σύντομα θα χρησιμοποιούμε δρόους και ορολογίες ευθύβολες, που θα πειραγμούν κατονικά στην πολιτική και πολιτιστική τέρατα, έχουν αντικατασταθεί από ωριμά επεκτατικά συμφέροντα, δολοφονόνται εν ψυχρώ παιδάκια και μανάδες, σχολεία, νοσοκομεία, άμαχοι, γιατί η Δύση θέλει να κλέψει ενέργεια. Αυτό είναι φασισμός; Στη Δύση γίνονται λευκά κελιά, Γκουντανάμο, Αμπούγκραμπι, στρατόπεδα συγκέντρωσης. Αυτό είναι ναζισμός;

Και απέναντι στην έκρηκτη των νέων τεχνολογιών;

Εγώ αντιπροτείνω τη ζωγραφική, την ποίηση, τη μουσική, τη χειροποίητη τέχνη. Οι νέες τεχνολογίες είναι πολύτιμες στην ιατρική επιστήμη, στην επιστημονική έρευνα, στη διεύθυνση γραφειοκρατικών θεομών. Το ζήτημα είναι εκτός ελέγχου πλέον, ήδη οι καλλιτέκνης πειραματίζονται με τις νέες τεχνολογίες συνεχώς, ίσως να απολαμβάνουν αυτό που σας είπα προηγουμένως, τη φαινομενική ελευθερία τους.